

የዝንጀሮ ያህል የፍትህ ግንዛቤ የሌላቸው ብአዴንና አለቆቹ!

በላይኛ አሳተ (abatebelai@yahoo.com)

የሃያ ሰባቱ የህወሀት ገደብ የለሽ የሰግብግብነት ደጃና የአሁኑ የኬኛ ወረሽርኝ በሽታ አማራን ለመስበር በአማራ ጫንቃ የተጫነውን ብአዴንና አለቆቹን ተመራማሪዎች ስለፍትህ ታጠናቸው ዝንጀሮዎች ለማወዳደር ያስገድዳል።

በአሜሪካን አገር ጆርጅያ የሚገኘው ኤሜሪ ዩንቨርሲቲ ጥናት ዝንጀሮ ኢፍትሐዊ የሀብት ክፍፍል እንደሚያሰጥጠውና አጥብቆ እንደሚታገል አመልክቷል። [1-2] የዚህ ጥናት ተመራማሪዎች በመጀመርያ ዝንጀሮዎች የወይን ፍሬ ተኩክንበር ፍሬ የበለጠ እንደሚወዱ አረጋገጡ። ቀጥለውም ተመራማሪዎች ዝንጀሮዎቹን ለሁለት ከፍለው በሳንቲም የወይን ወይም የኩክንበር ፍሬ እንዲገዙ ሙከራውን አደረጉ። ዝንጀሮዎች የወይን ፍሬ ሲያሳዩአቸው ሳንቲም ለመስጠት ፈቃደኛ ሆኑ። ኩክንበር ሲሰጧቸው ግን ሳንቲም ለመስጠት አቅማ። ምርምሩን በመቀጠል ተመራማሪው ሳንቲሙን ተዝንጀሮዎች ተቀብሎ ለአንደኛው ዝንጀሮ የወይን ፍሬ፤ ለሌላኛው ግን የኩክንበር ፍሬ ሰጠው። ይኸንን ኢፍትሐዊ ግብይት የተመለከተ ኩክንበር የተቀበለው ዝንጀሮ ደሙ እንደተጣደ የብረት ድስት ውሀ ተፍለቅልቆ በተቀበለው ኩክንበር ተመራማሪውን ደለዘው። ይህ እውነታ የሚያሳየው ኢፍትሐዊነት የዝንጀሮን አንጀት ሳይቀር እንደ አሻሮ የሚያሳርር እርኩስ ተግባር መሆኑን ነው።

ተዝንጀሮዎቹ በተቃራኒ ኢፍትሐዊነት በምችት ጉንጫቸውን እንደ ዱባ የሚያሳብጧቸውና ሆዳቸውን እንደ ተነፋ ፊኛ የሚወጥራቸው ሎሌዎችን ብአዴኖችና ሰውባላ አለቆቻቸውን ነው።

ለሰላሳ ዓመታት አማራ ተደጁ ሞፈር እየተቆረጠና በሥሙ እርጥባን እየተለመነ ሌሎቹ ፋብሪካቸውን፣ ትምህርት ቤታቸውን፣ ሆስፒታላቸውን፣ መንገዳቸውን፣ ድልድያቸውን፣ መብራታቸውንና የንጹህ ውሀ አቅርቦትን ሲገቡ አሳማው ብአዴን ይህ እንደ ሰሃራ በረሃ የተዘረጋ ኢፍትሐዊነት አልተሰማውም። የአማራ ልጆች ከሌሎች በከፋ ሁኔታ በጤና በበሽታ ሲያልቁ፣ ተድንጋይ ተቀምጠው ተዛፍ ሥር እንደ ጦጣ ሲጠፉና በመላ አገሪቱ ስደተኛ ሲሆኑ ፍትህን ቀርቶ ይሉኝታን በማያውቁት ጅብ አልቆቹ ብአዴን የግመር ዝንጀሮን ያህ እንኳ የኩክንበር ናዳ አልጣለም። ይኸንን የሚያህል የአካል፣ የምጣኔ ሐብት፣ የጤናና የማህበራዊ ዘር የማጥፋት ግፍ ሲፈጠም የብአዴን ጉልቻ ደመቀ መኮንን ሰው በላ አለቃውን ለገሰ ዜናዊን “ለዘመናት በጨለማ የተሸሸገውን ድህነት በልማት ፀሐይ የገለጠ መሬ” እያለ ሲያደንቅ የጫኑበት የኮርቻ ልገም ትንሽ እንኳ አልገታውም።

ብአዴኖች በአማራ መቃብር መንደር ለመገንባት እድሜ ልኩን የቃገጠውን እርጉም “ድህነትን በልማት ፀሐይ የገለጠ” እያሉ በሚያሞካሹበት ወቅት የብአዴን አለቆች በወልቃይትና ራያ አማራን በመጥረግ ሰይጣናዊ ዘመቻ እያደረጉ ነበር። ብአዴኖች አልቆቻቸውን በሚያደንቁበት ሰዓት ይህ አድግ ህጻናትንና ወጣቶችን አምባ ገዮርጊስ፤ ጎንደር፣ ደብረታቦር፣ ቡሬ፣ ማጅቴ፣ ዳንግላ፤ ወልዲያና ሌሎችም በታዎች እንደ ዱር ሲጨፈጭፍ የተረፉትንም እየጎተተ ሲያስር ነበር። ብአዴን የአለቆቹን ዲያብሎሳዊ “ገድል” በሚሰብክበት ሰዓት አለቆቹ ከብአዴን ቢሮ ጣራ ተፈናጠው ፈረንጅ የረጠባቸውን ባሩድ በባህርዳር ሕዝብ እንደ ዝናብ ሲያርከፈክፉ ነበር። ይህ ስቆቃ የሚያሳየው ብአዴኖች ፍትህን የዝንጀሮን ያህል የማያውቁ፤ የወገኖቻቸውን ደም እየጠጡና ሥጋቸውንም እየበሉ የሚደልቡ አሳማዎች መሆናቸውን ነው።

በሎሌነት የሰላሳ ዓመታት ልምድ ያካበተው ብአዴን ዛሬም ገጣባው ሳይደርቅ በአዲስ ኮርቻ አዳዲስ ጌታዎቹን ተሸክሞ እንደ አለሌ አህያ እየተጋለበ ነው። መጋለብ የሚጥመው አህያው ብአዴን የሚበትኑለትን እንክርዳድ እየቃመ አለቆቹ በትእዛዝ አለንጋ ሲጠበጥቡት የአማራን ሕዝብ ባልተጣፈረ ሽኮናው እንደልማዱ እየረገጠው ነው። “ኢፍትሐዊነት እምቢኝ” ያለውን ፋኖ ተአለቆቹ በሚሰጠው ትዕዛዝ በምንግጭሉ እየነከሰው ነው። የዩንቨርሲቲ ተማሪዎች እየተባረሩ ተመንገድ ሲወድቁ በመንገዱ ብሶታቸውን እንዳያሰሙ እንኳን እየከለከላቸው ነው። እናቶችና ህፃናት ቅደመ-አያቶቻቸው በደማቸው ታሰከበሩት አገራቸው “መጤ” እየተባሉ ተባረው ጎዳና አዳሪ ሲሆኑ ብአዴን ጎዳናውንም እየሳቸው ነው።

እርጉሙ ብአዴን በወፊ ቆመች ተአህያነት ወደ አንበሳነት ይቀየራል ብሎ ተስፋ እሚያደርግ ቅንብርስ በአዝጋሚ ለውጥ ሰው ይሆናል ብሎ እንደሚጠባበቅ ጅል እሚቆጠር ነው። “የሳተርት ብአዴን ተጁፒተሩ፤ የቬነሱም ተማርሱ ይሻላል!” እያለ የብአዴን አህያ የሚመርጥ ከንቱም ወይ ብአዴን ድንግልናውን የወሰደው ካድሬ አለዚያም የዝንጀሮን ያህልም ፍትህን የማያውቅ ወለወልዳ ፕላኔተነኛ ነው።

የሰላሳ ዓመቱ እጅ እግር የሌለው ታሪክ እንደሚያሳየው ብአዴንም ሆነ አለቆቹ የዝንጀሮን ያህልም የፍትህ ግንዛቤ የሌላቸው አሳማዎች ናቸው። ተእኔዚህ አሳማዎች ነፃነትን፣ ፍትህንና ብልጽግናን የሚጠብቅ በጆርጅ ኦርዌል የእንሰላት አብዮት ሲንዘላዘል የኖረው ቦቅስር የተባለው መጋዣ ብቻ ነው። [3] አመሰግናለሁ።

ዋቢ:-

1. van Wolkenten M¹, Brosnan SE, de Waal FB, Inequity responses of monkeys modified by effort. Proc Natl Acad Sci U S A. 2007 Nov 20;104(47):18854-9. Epub 2007 Nov 13.
2. Patricia S. Churchland, Conscience, The Origin of Moral Intuition, Social Norms and Expectations
3. George Orwell, Animal Farm, <http://www.huzheng.org/geniusreligion/AnimalFarm.pdf> (Last accessed in January, 2020)

ጥር ሁለት ሺ አስራ ሁለት ዓ.ም.